

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emma Eriksson

Straffrättens roll angående sexualitet

En juridisk nutidsanalys av svensk våldtäktslagstiftning

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sverker Jönsson

Termin: HT 2013

Innehållsförteckning

Summary.....	2
Sammanfattning.....	3
Förord.....	4
1. Inledning.....	5
1.1. Bakgrund.....	5
1.2. Syfte och frågeställningar.....	6
1.3. Metod och material.....	7
1.4. Forskningsläge.....	8
1.6. Uppsatsens disposition.....	8
1.7. Avgränsningar.....	9
2. Begreppet våldtäkt.....	10
2.1. Introduktion.....	10
2.2. Gällande rätt.....	10
2.2.1. 2005 och 2013 års lagändringar.....	11
2.3. Andra definitioner.....	11
3. Genusrättsvetenskap.....	12
3.1. Introduktion.....	12
3.2. Genusrättsvetenskap & sexualbrott.....	13
4. Samtycke och Samtyckesutredningen.....	15
4.1. Introduktion.....	15
4.2. Tidigare bedömningar av samtycke vid våldtäkt.....	16
4.3. Samtyckesutredningen.....	17
4.3.1. Samtyckesutredningens lagförslag.....	18
4.4. Kritik mot samtyckesreglering.....	19
4.4.1. Rättssäkerhet.....	20
4.4.2. Ett ökat fokus på offret.....	21
5. Det egentliga skyddsintresset.....	22
5.1. Introduktion.....	22
5.2. Sexuellt självbestämmande.....	22
5.3. Kropp och integritet.....	24
6. Samhället idag.....	25
6.1. Introduktion.....	25
6.2. Statistik.....	25
6.2.1. Om statistik.....	25
6.2.2. Våldtäktsstatistik.....	26
6.3. Synen på sex - ungdomar.....	29
6.3.1. Domstolspraxis.....	29
6.3.2. Polisens bild.....	30
6.4. "Tjat-sex".....	32
7. Analys.....	34
Käll- och litteraturförteckning.....	39

Summary

The role of criminal law regarding rape has been questioned and debated in the recent decades in Sweden. As society changed the law has been amended and become more comprehensive. By reviewing the existing law, undertaking legal discussions of a consent regulation, statistics and certain practices and by giving appropriate consideration to the views of the police, provides an opportunity for the community to see how the law is reflected and perceived. The essay also deals with the concept of rape and scrutinizes the law from different perspectives and values. Therefore it is necessary to examine and discuss what the law, actually intends to convey and to later determine how well it can be considered fulfilled or not. The law's normative standard is questioned and discusses how an alternative law can better meet the society we live in today. Further it seeks to promote the neutrality of gender and maintain healthy future sexual norms where everyone's free will is fundamental. Special focus is given to young people and their views of sexuality, to seek to establish the norms and values of young people in Sweden. Norms and values they may bring into the future.

The author's conclusion is that the law does not reflect the developments of society and therefore, the law's normative power should be used in a better and clearer way. The main interest should be considered as the right not to be subjected to enforced sexual acts. In order to more effectively secure this interest, voluntary together with a more apparent sexual integrity should be considered and decisive when the law's created. A sort of consent regulation is warranted, even if guidelines and standards are needed to fill the concept of "free will". Retaining the concept of rape as it stands today is by the author seen as an expression of conservatism from the legislature. Since the law either is or should be autonomous in relation to society, it should be modernized to be able to adapt to the problems in today's society, this with a particular regard to the problems that are found among young people today.

Sammanfattning

Straffrättens roll och utformning angående våldtäkt har ifrågasatts och diskuterats de senaste årtiondena i Sverige. I takt med att samhället förändrats har också regleringen ändrats, för att komma att omfatta mer och mer. Genom att granska gällande rätt, juridiska diskussioner om en samtyckesreglering, statistik, viss praxis samt lämna ett större utrymme åt polisens uppfattningar ges en utblick i samhället för att se hur gällande rätt återspeglas och uppfattas. Uppsatsen behandlar även begreppet våldtäkt och problematiserar gällande rätt utifrån olika perspektiv och värderingar. Därför undersöks och diskuteras lagens egentliga skyddsintresse, för att på så sätt kunna utröna hur väl det kan anses vara tillgodosett. Lagens normerande roll ifrågasätts och resonemang förs kring hur en alternativ lagstiftning bättre kan möta det samhälle vi lever i idag, för att på ett reellt sätt främja könsneutralitet och vidhålla sunda framtida sexuella normer där allas frivillighet är grundläggande. Särskilt fokus läggs vid ungdomar och deras syn på sexualitet, för att se de normer och värderingar unga i Sverige kan komma att bära med sig in i framtiden.

De slutsatser författarinnan kommit fram till är att straffrättens roll idag inte återspeglar den utveckling som sker i samhället och således borde lagens normbildande makt användas på ett bättre och tydligare sätt. Lagens egentliga skyddsintresse bör anses vara rätten att inte bli utsatt för påtvingade sexuella handlingar. För att mer effektivt tillvarata den rättigheten bör frivillighet tillsammans med en mer självklar sexuell integritet sättas i fokus även vid lagens utformning. En slags samtyckesreglering är påkallad, även om riktlinjer och normer behövs för att fylla ut begreppet "frivillighet". Att behålla begreppet våldtäkt med dagens innebörd uppfattas av författarinnan som ett utslag av konservatism från lagstiftaren. Då rätten varken är eller bör vara autonom i förhållande till samhället borde lagen moderniseras för att anpassas efter problematiken i just det: dagens samhälle, dessutom med särskild hänsyn till den problematik som återfinns bland ungdomar idag.

Förord

Kort och gott: ett stort tack till alla er som gör mitt liv så jäkla kul att leva!
Ni vet vilka ni är.

Även ett stort tack till justitieminister Beatrice "Bea" Ask som alltid kan locka fram ett skratt, till och med under de sista dagarnas skrivande.

Avslutningsvis ett tack till Annika, som fick mig att bli en människa igen.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Våldtäkt. Ett laddat begrepp som diskuterats och diskuteras ihärdigt. På grund av flera uppmärksammade rättegångar har debatten kring vad som ska räknas som en våldtäkt blossat upp med förnyad styrka.

Problematiken kring våldtäktsbrottet består dels i den utlämnande situation offret befinner sig i, dels i bevissvårigheterna. Ord-mot-ord-situationer är ett vanligt förekommande och den fokusering på offret som sker i rättegångarna har debatterats hätskt. Omständigheter kopplade till offret, så som klädsel, föregående beteende m.m. har ofta lett till debatter om hur denna fokusering möjligtvis går att undvika. Detta faktum är ett av de som indikerar att den lagstiftning vi har idag inte är tillfredställande ur denna aspekt.

Utvecklingen i Sverige har under 2000-talet varit en kraftig ökning av anmälda våldtäkter. Rättegångar vilka det skrivs om i tidningar såväl som i sociala medier verkar tyda på att det finns ett stort allmänintresse för hur våldtäktsbrotten regleras och vad som juridiskt sett är att bedöma som en våldtäkt. Det finns dessutom ännu en särpräglad komplexitet inom sexuallagstiftningen: den sexuella självbestämmanderättens båda sidor har visat sig vara svåra att balansera. Rätten till sex och rätten till att inte bli påtvingas sexuella handlingar måste vägas mot varandra och gränsen mellan dem dras, om det nu ens är just självbestämmanderätten som enbart bör ligga i fokus. Frågan är var gränser ska dras och vad straffrätten bör ha för roll i sammanhanget. Bör lagen ange vad som är lagligt sex eller ska lagstiftaren undvika att reglera mer ingripande?

Ett eventuellt samtyckeskrav har sedan länge omdebatterats som ett alternativ i Sverige. Våldtäktslagstiftningen har ändrats flertalet gånger, den senaste ändringen trädde ikraft 1 juli år 2013. I samband

med ändringen var en samtyckeslagstiftning återigen påkallad av flera juridiska digniteter, så som Petter Asp och Madeleine Leijonhufvud, såväl som organisationer, och även om den inte infördes tog både utredningen och regeringen (återigen) ställning till samtyckesdebatten.

Det är absolut inte enbart inom juristernas värld samtyckesdebatten och våldtäktslagstiftningen i allmänhet diskuteras. Andra samhällsaktörer, så som politiker, organisationer, poliser m.fl. har lagt sig i debatten och vittnar om vad som verkar vara en förändrad syn på sexualitet och sexuella övergrepp, vilket jag genom flera citat önskar återge en del av. Med dagens (i stort sett) fria tillgång till porr, internetdejting, uteliv etc. i sjunkande åldrar samt en del statistiska undersökningar kan man ställa sig frågan: Omfattar lagen, med den utformning den har idag, nutidens samhälleliga sexuella normer?

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att problematisera vad som är och vad som bör ses som våldtäkt, för att sedan översiktligt försöka klarlägga eventuella attitydförändringar, d.v.s. huruvida synen på sex har ändrats, för att sedan se till hur lagen används och eventuellt bör användas för att reglera brottet våldtäkt.

Jag ämnar klargöra vad vissa juridiska debattörer egentligen menar att svensk lag bör omfatta, hur de ser på straffrättens roll samt diskutera den kritik de fått utifrån olika perspektiv, främst det genusrättsvetenskapliga.

De frågeställningar jag tänker använda mig av och diskutera är:

- Vad bör straffrättens roll angående sexualitet vara?
- Återspeglas den svenska våldtäktslagstiftningen i samhällets normer och syn på sexualitet ?
- Vad är eller bör lagens egentliga skyddsintresse vara?

1.3. Metod och material

I denna uppsats kommer det generellt anläggas ett kritiskt granskande perspektiv och ett genusrättsligt. En kvalitativ samt deskriptiv metod används för att finna de lege lata, d.v.s. vad lagen är. Detta gör genom en granskning av texter, statistik och undersökningar för att sedan analysera lagens nuvarande form, dess problematik och hur samhällsbilden ser ut angående våldtäkter. På så sätt ämnar jag skapa mig en uppfattning om de juridiska problemen och diskussionerna kring ämnet, samtidigt som uppfattningen breddas av icke-juridiska artiklar och undersökningar. Detta för att nå de verkliga förhållandena för korrekta deskriptiva slutsatser som inte enbart är grundade i andra juristers åsikter och skrifter.

Då frågeställningen även innehåller ett visst mått av normativ etik, ska även en normativ metod användas i det avseendet. Denna del resulterar sedan i en delvis normativ analys om de lege ferenda, d.v.s. just angående vad straffrättens roll bör vara och vad det egentliga skyddsintresset borde anses vara.

I uppsatsen använder jag mig av en hel del litteratur, främst Madeleine Leijonhufvuds *Samtyckesutredningen: lagskydd för den sexuella integriteten*, Petter Asps *Sex & samtycke* och Ulrika Anderssons doktorsavhandling *Hans (ord) eller hennes* för att jämföra olika aspekter på vad skyddsintresset främst ska vara. I ett försök att illustrera samhälleliga problem har jag använt mig av nyhetsartiklar, vilka alla behandlar polisens syn på ungdomar och den till viss del problematiska verklighet de lever i. BRÅ:s rapporter används för att återge främst anmälningsstatistik, samt en större enkätundersökning av Amnesty International vilken stödjer uppfattningen att våldtäkt ses som ett stort problem i dagens Sverige.

De källor jag har använt mig av är följande. För att beskriva viss historik har en del förarbeten granskats. Våldtäktsparagrafen jämförs med en speciellt för ungdomar tillgänglig text på UMO:s hemsida för att öppna upp

för andra definitioner. En del praxis har även återgetts, företrädesvis en hovrättsdom från Göta hovrätt (mål T 107-13), för att se till den förändrade syn även rätten verkar ha fått.

En klar uppdelning av materialet är dock svår att göra utifrån denna relativt omfattande och breda undersökning.

1.4. Forskningsläge

Det forskas i skrivande stund om sexualbrott inom flera olika vetenskaper, så som bl.a. juridik, genusvetenskap m.fl. Det är ett populärt ämne vilket granskats utifrån många olika perspektiv. Forskningen om just våldtäkt bedrivs även den inom flera områden och har så gjorts intensivt sedan 1900-talets senare hälft. Ett eventuellt samtyckeskrav har diskuterats och undersökts av olika juridiska digniteter, t.ex. Madeleine Leijonhufvud i *Samtyckesutredningen* och Petter Asp i *Sex & samtycke*. Inom genusrättsvetenskapen undersöks bl.a. rättens syn på parterna utifrån ett genusperspektiv, samt undersökningar angående konstruktionen av rättsskyddsobjekt utifrån kön och normer. Angående straffrättens roll inom området har framförallt Leijonhufvud och Asp utrett detta. Kombinationen av terminologi, samtycke, nutidsstatistik, en mer samhällsinriktad analys genom icke-juridiska källor och genusrättsvetenskapliga idéer verkar dock inte vara utbredd, vilket förhoppningsvis öppnar upp för en ny infallsvinkel till ett annars väldigt genomtröskat område.

1.6. Uppsatsens disposition

Inledningsvis kommer i kapitel 2 begreppet våldtäkt diskuteras och problematiseras, genom att jämföra legaldefinitionen med en mer humanistisk bredare syn. Gällande rätt kommer beröras och de viktigaste ändringar som gjorts under 2000-talet kommenteras för att sedan gå igenom de argument som framförts i förarbetena för respektive emot en samtyckeslagstiftning.

I kapitel 3 kommer genusrättsvetenskapen att diskuteras, för att anlägga ett kritiskt genusrättsligt perspektiv genom uppsatsen. Här berörs synen på rätten samt redovisas en del genusrättsvetenskaplig forskning om våldtäkter.

I kapitel 4 kommer Madeleine Leijonhufvuds Samtyckesutredning att granskas för att exemplifiera hur en samtyckeslagstiftning skulle kunna se ut och varför den skulle kunna vara motiverad. I samband med detta ska kritik mot denna behandlas.

I kapitel 5 diskuteras skyddsintresset bakom lagstiftningen för att klargöra de olika sätten att se på skyddslagstiftningen och vad som egentligen är det mest skyddsvärda intresset.

I kapitel 6 kommer statistik och andra källor användas för att ge en bild av hur samhället ser ut idag, angående synen på sex och sexualbrott (företrädesvis våldtäkter).

Avslutningsvis sker en analys i kapitel 7 för att "knyta ihop säcken".

1.7. Avgränsningar

Då jag avser att avhandla delar av olika, var för sig, stora områden innebär det att en hel del avgränsningar görs. Bland annat har jag valt att inte gå in alltför mycket på praxis, utan enbart nämnt och citerat ett fåtal fall. Enbart en kortare historik avseende lagrummet, med avstamp år 2005 återges. Avseende det genusrättsliga perspektivet har jag främst använt mig av Ulrika Anderssons *Hans (ord) eller hennes?* då den uppmärksammar en hel del för framställningen relevant material. På grund av platsbrist får Leijonhufvud och Asp syn på samtycke återges enbart utifrån nämnda verk och således inga av den mängd artiklar båda publicerat inom området. Skuldrekvisit såsom olika former av uppsåt och oaktsamhet diskuteras inte heller, då framställningen främst fokuseras på övriga delar av debatten.

2. Begreppet våldtäkt

2.1. Introduktion

Inledningsvis behöver läsaren först fundera på något för framställningen synnerligen avgörande: vad är "våldtäkt"?

2.2. Gällande rätt

Givetvis finns det många olika tolkningar av begreppet och dess innebörd men här kommer först legaldefinitionen att redovisas. Lagrummet för våldtäktsbrottet återfinns i Brottsbalken (1962:700) (BrB) 6 kap. 1§:

1 § Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation.¹

Sammanfattningsvis, enligt svensk gällande rätt är våldtäkt en påtvingad sexuell handling, antingen genom våld eller hot. Våldtäkt kan även vara ett otillbörligt utnyttjande av en person vars situation uppfyller något av rekvisiten i paragrafens andra stycke.²

Dock är detta den juridiska innebörden, så som den ser ut idag. Liksom de flesta andra svenska lagrum har paragrafen förändrats i takt med synen på vad som ska innefattas³.

¹ Här utelämnas paragrafens sista två stycken om grov och mindre grov våldtäkt.

² De angivna omständigheterna är dock ej uttömmande, jmf "eller annars med hänsyn till omständigheterna".

³ Se t.ex. 2.2.1.

2.2.1. 2005 och 2013 års lagändringar

År 2005 års ändringar var relativt omfattande. Bl.a. sänktes det då gällande råntvånget ("trängande fara") till olaga tvång, detta så att även fall av sexuellt utnyttjande istället kom att bedömas enligt våldtäktsparagrafen. Man införde även begreppet "hjälpöst tillstånd" som ett rekvisit och omrubricerade "mindre allvarlig" våldtäkt till "mindre grov".⁴

Den senaste ändringen trädde ikraft den 1 juli år 2013 och innebar bl.a. två justeringar i paragrafens andra stycke: "hjälpöst tillstånd" ändrades till "särskilt utsatt situation" och i den exemplifierande uppräkningslistan anges nu även "allvarlig rädsla".⁵ Skälet till lagändringen år 2013 var att man ville utvidga tillämpningsområdet, då den av regeringen tillsatta utredningen ansåg att man i praxis tenderat att tolka begreppet "hjälpöst tillstånd" snävare än avsett. I utredningen kom man fram till att det ställdes för höga krav på bevisningen, främst i fall där offret varit påverkat eller lidit av en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Problemet ansågs framförallt existera i underrättspraxis, där man tenderat att fokusera på offret och inte yttre omständigheter som HD riktade fokus på i det s.k. Södertäljefallet.^{6,7}

2.3. Andra definitioner

Som en intressant motvikt till den juridiska definitionen finner man t.ex. på UMO:s⁸ hemsida följande text:

"Är våldtäkt bara det som står i lagboken?"

Lagar är skapade av människor och de förändras när värderingar i samhället förändras. Alltså kan något som ses som sexuellt övergrepp idag ha setts som lagligt en gång i tiden, och som lagen ser ut idag kommer den inte alltid att se ut.

Man kan känna sig våldtagen och må dåligt även om det man har varit med om inte räknas som våldtäkt enligt lagen. [...]

⁴ Prop. 2004/05:45 s. 45.

⁵ Prop. 2012/13:111 s. 112.

⁶ NJA 1997 s. 538.

⁷ Prop. 2012/13:111 s. 26.

⁸ Ungdomsmottagningen.

Det finns också andra definitioner av våldtäkt som inte har direkt med lagstiftningen att göra:

Allt efter ett nej

Många beskriver våldtäkt som "allt som händer efter att någon har sagt nej till sex". Det finns många situationer när man inte kan, vågar eller känner att det är någon mening med att säga nej men som ändå kan upplevas som våldtäkt. [...]

Allt före ett ja

En annan definition av våldtäkt är att allt som sker innan man har sagt eller visat att man vill ha sex är våldtäkt. Det betyder alltså att ingen någonsin har rätt att ha sex med någon annan utan att ha fått ett okej från den personen. Ibland kan det vara så att man säger ja för att man upplever att man inte har något val, inte vågar annat eller för att någon är i ett överläge och utnyttjar det. Då kan man känna sig våldtagen fast man sa ja [...]”⁹

Denna sida vänder sig företrädesvis till ungdomar och klargör på ett kärnfullt sätt att definitioner kan skilja sig åt. Legaldefinitionen vänder sig till jurister; ovan citerade text till ungdomar som sökt UMO:s information om våldtäkt.

3. Genusrättsvetenskap

3.1. Introduktion

För att ytterligare bredda synen på vad lagens roll i sammanhanget är (och inte är) är det viktigt att anlägga ytterligare perspektiv för att inte stagnera i legaldefinitioner, gällande rätt samt dess förarbeten.

Våldtäktslagstiftningen är bara ett av de områden som kan (och bör) ses även ur ett genusrätligt perspektiv. Bland annat problematiserar genusrättsvetenskapen den traditionella synen på och föreställningar om rätten, vilket Nicola Lacey gjort i punktform¹⁰. Monica Burman har översatt och sammanfattat Laceys punkter om dessa (felaktiga) föreställningar, däribland följande:

⁹ Grände. UMO.

¹⁰ Se Lacey 1998, s. 5-12.

- ”Den traditionella utgångspunkten att rätten är autonom, utgör ett slutet system med klara gränser mot politik, religion osv. Tvärtom betraktas rätten som ett öppet system som står i förbindelse med djupare sociala, politiska och ekonomiska krafter och ständigt påverkas av dessa.
- Föreställningen att rätten är eller kan vara neutral eller objektiv. I stället hävdas att det bakom alla rättsliga konstruktioner finns mer eller mindre dolda premisser, antaganden eller föreställningar som anknyter till kön, etnicitet osv. och som kan synliggöras.
- Föreställningen om rätten som enbart grundad i en rationalitet befriad från känslor och affekter. I stället hävdas att emotionella yttringar finns bakom rättens formella yta, vilket kan avslöjas genom att läsa rättsliga texter på nya sätt då bl.a. värderingar som varit centrala för rättsliga beslut kan avslöjas.”¹¹

Samhällets syn såväl som den gällande rättens syn på vad som är en våldtäkt har, som redovisats¹², genomgått större förändringar även om de olika definitioner som presenterats inte helt sammanfaller. Lagen elasticitet kan alltså urskiljas genom att betrakta de förändringar som skett i samband med de större samhällsliga såväl som juridiska debatter som ofta föregått dem, vilket visar att lagens utformning är beroende av både sociala och politiska krafter. Lagen är alltså på intet sätt statisk eller oföränderlig; den är inte (och bör inte vara) autonom. Även om det kan tyckas självklart är det ännu en faktor man ständigt bör beakta vid den fortsatta framställningen.

3.2. Genusrättsvetenskap & sexualbrott

En del av punkterna i föregående avsnitt kan kanske upplevas som självklarheter, men likväl är de viktiga att komma ihåg, då rätten blir den som faktiskt avgör om någonting är att betrakta som en våldtäkt i juridisk mening. Rätten bör, då den rättsliga innebörden blir ytterst avgörande, ifrågasättas.

¹¹ Burman 2007, s. 29.

¹² Se 2 kap.

För att granska brottet som sådant och de bedömningar som sker i rätten kan man anlägga ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Våldtäktsbrottet är ett brott som generellt sett begås av män mot kvinnor.¹³ En relevant fråga kan till exempel vara om det spelar det någon roll i debatterna och utformningen av lagrummet om brottet i fråga kan ses som ett brott som främst begås av män mot kvinnor.¹⁴

Kön kan ha betydelse vid föreställningen där rättens objektivitet och neutralitet ifrågasätts. Våldtäktsbrottet kan begås av både kvinnor och män, utgångspunkten för straffrätten är alltså en könsneutralitet. Angående sexualbrott har (bland andra) Ulrika Andersson visat att rätten gör skillnad mellan kvinna och man, då hon undersökt olika diskurser genom att granska ett stort antal domar¹⁵. Andersson kom bl.a. fram till en rättslig distinktion mellan könen avseende kropp och sexualitet vid de grövsta sexualbrotten:

”[...]den kvinnliga *sexualiteten* i modern traditionell mening har framställts som passiv, medan den manliga har framställts som kraftfull och aktiv. I litteraturen har talats om att den *kvinnliga* kroppen betraktas som öppen. Det har även hävdats att det subjekt som tas för givet i straffrätten är kroppsligt sett avgränsat och autonomt, vilket har förknippats med det manliga. Både kroppen och sexualiteten är alltså på ett tydligt sätt relaterade till kön i olika avseenden.”¹⁶

Andersson anser att den sexuella integriteten i de flesta fall fastställdes genom offrets avböjande eller motstånd. Det avgörande blev alltså offrets beteende. Kropp och sexualitet framställdes som öppen (d.v.s. icke-autonom) respektive passiv (d.v.s. en sexualitet som inte gör aktiva sexuella inviter), vilket enligt ovan anförda citat förknippas med det kvinnliga. Genom detta menar Andersson att rättsskyddssubjektet vid sexualbrott, genom rättens dömande makt, framförallt blir

¹³ T.ex. var enligt BRÅ år 2010 (av vuxna) 98% av de misstänkta gärningsmännen vid anmälda våldtäkter män och 2% kvinnor jämfört med 96% av offren kvinnor och 4% män. Se kapitel 6.2.1. och 6.2.2.

¹⁴ Jmf med brottet kvinnofridskränkning, ett brott som enbart kan begås mot kvinnor, där könsneutralitet uteslutits av lagstiftaren.

¹⁵ I denna diskursanalys granskade Andersson hovrättsdomar.

¹⁶ Andersson 2004, s. 260.

kvinnligt.¹⁷ Könsneutraliteten kan alltså sägas ha gått om intet i de flesta diskurser Andersson granskat.

Det intressanta är alltså att rätten, enligt Andersson, skapat ett kvinnligt rättsskyddsobjekt. Även om våldtäkter enligt statistiken nästan uteslutande begås av män mot kvinnor¹⁸ borde en könsneutral syn vara idealet, eftersom den grundsyn som här urskiljs på offrets kropp, sexualitet och beteende i praktiken kan komma att innebära en sorts begränsning för offren. Om rätten redan har en förutfattad mening grundad på kön kan man säga att en särbehandling skett redan där. Och, för att tänka ett steg längre, rätten skapar ett rättsskyddsobjekt som "är" på ett visst sätt. Vad händer med och hur bedöms de som inte passar in?

Andersson pekar även på motsättningen mellan rättsskyddsobjektet och ansvarssubjektet inom straffrätten. Motsättningen visar sig givetvis även i den straffprocessuella prövningen, där det är olika maktperspektiv som är premisserna för balansen mellan rättsskyddsobjektet och ansvarssubjektet. Man kan jämföra den motsättningen med den uppdelning av intellekt och kropp som görs, vilket framkom i Anderssons studie, av det moderna rättssubjektet, varvid intellekt associerades med män och kropp med kvinnor, där det manliga är överordnat det kvinnliga.¹⁹

4. Samtycke och Samtyckesutredningen

4.1. Introduktion

I Sverige finner man ett alternativ till gällande rätt främst inom samtyckesdebatten. En samtyckesreglering av våldtäkt har som sagt diskuterats på olika plan i många år i Sverige. Inför lagändringarna år 2005 och år 2013 tog utredare såväl som regeringen återigen ställning

¹⁷ Andersson 2004, s. 260-261.

¹⁸ Enligt statistiken om anmälda brott, se avsnitt 6.2.2.

¹⁹ Andersson 2004, s. 264.

till diskussionen.²⁰ Bland jurister har frågan stötts och blötts av flera olika digniteter. År 2008 utkom t.ex. *Samtyckesutredningen* med Madeleine Leijonhufvud som utredare, för att inte nämna Petter Asps *Sex och samtycke* vilken utkom år 2009. För att förstå diskussionen behöver man dels se till de argument som framfördes inför 2005 års lagändring, dels se till de senare argumentativa och problematiserande juridiska texter vilka publicerats efter lagreformen. Det som här presenteras är dock endast ett axplock ur det omfattande material som tillkommit.

4.2. Tidigare bedömningar av samtycke vid våldtäkt

Många ändringar gjordes genom år 2005 års ändring, men det för framställningen mest intressanta var att Sexualbrottskommittén, vilken tillsattes och gjorde en omfattande utredning på regeringens initiativ, även diskuterade ett eventuellt samtyckeskrav (jmf "bristande samtycke").²¹

Regeringen menade i propositionen att man skulle behålla den utformning lagrummet har. Att inte välja en samtyckesreglering motiverades med att man med lagrummets uppbyggnad idag, där man genom de omständigheter lagen anger kan fastslå när ett giltigt samtycke inte anses finnas, inte behövde en renodlad samtyckesreglering. Trots att regeringen tillstod att det avgörande i våldtäktslagstiftningen är huruvida ett samtycke föreligger ansågs alltså inte lagrummet behövas ändras avsevärt för att omfatta ett bristande samtycke (om än ej i direkt form av ett rekvisit).²² Detta resulterade i att den lagtekniska utformningen av lagrummet bestod och ändringarnas praktiska betydelse är diskutabla. Även om "särskilt utsatt situation" anses omfatta mer än "hjälpöst tillstånd" måste fortfarande kravet på att "otillbörligt utnyttja" vara uppfyllt. Detta resulterar i att även om någon befinner sig i en särskilt utsatt situation

²⁰ Här ser man också den inverkan diskurser kan ha på utredare och lagstiftare. Jmf Lacey's punkter, kapitel 3.1.

²¹ SOU 2001:14, s. 123 ff.

²² Prop. 2012/13:111 s. 19.

kan gärningsmannen inte dömas för våldtäkt om gärningsmannen inte bevisligen har otillbörligt utnyttjat detta. Genom att granska gällande rätt och se de förändringar som gjorts tydliggörs det mönster vi traditionellt haft i Sveriges reglering av våldtäktsbrottet, nämligen att stadga exempel på situationer och omständigheter som ska anses utesluta att (ett slags) samtycke föreläggas.

4.3. Samtyckesutredningen

På Miljöpartiets uppdrag gjorde Madeleine Leijonhufvud år 2008 en utredning för att se över den då gällande våldtäktslagstiftningen. Leijonhufvud skulle undersöka huruvida det våldskrav och det då gällande kravet på hjälplöst tillstånd var ändamålsenliga. Uppdraget innebar även att, om den dåvarande lagen befanns vara bristfällig, utreda om en ändring av lagen efter en samtyckesmodell ansågs motiverat.²³

Utredningen kan på sätt och vis ses som en sammanställning av de argument för en samtyckeslagstiftning vilka annars tycks dyka upp på olika ställen i den utdragna debatten. Fördelen med Leijonhufvuds utredning kan alltså sägas vara att den på ett tydligt sätt enar och konkretiserar något som i övrigt ofta enbart får en lösare, spridd form i debatter eller artiklar.

Även om utredningen gjordes med utgångspunkt i den lag från år 2005 som då gällde är den relevant även i dagens debatt eftersom Leijonhufvud i sin utredning har lagt ett stort fokus på hur en samtyckesmodell i svensk rätt angående sexualbrott hade kunnat se ut. Leijonhufvud är drivande i den juridiska debatten. Med tanke på hennes juridiska kunskaper och deltagande i rättspolitiska frågor har hon och *Samtyckesutredningen* fått representera de svenska jurister som ser en samtyckesreglering som en möjlig och bättre väg än den våldtäktslagstiftning Sverige idag har.

²³ Leijonhufvud 2008, s. 106.

4.3.1. Samtyckesutredningens lagförslag

”Den som företar en sexuell handling mot eller utverkar en sådan handling av en person som inte frivilligt deltar däri döms för *sexuellt utnyttjande* till fängelse i högst fyra år”²⁴

Rent lagtekniskt kom Leijonhufvud fram till att man bör ändra (dåvarande) 6 kap. §1 BrB²⁵. Istället för att använda termen våldtäkt ska man istället införa ett nytt begrepp ”sexuellt utnyttjande”. Våldskravet och dess alternativ ”hjälpöst tillstånd” som rekvisit för en våldtäkt ska slopas. Rekvisitet för sexuellt utnyttjande ser enligt förslaget istället till om offret samtyckt eller ej och inte om handlingen påtvingats fysiskt eller om offret varit t.ex. redlöst berusad. Om hot eller våld också förekommit ska ansvar för dessa istället utdömas enligt 3 eller 4 kap. BrB och i kombination med det sexuella utnyttjandet ska den samlade domen betecknas våldtäkt. Förslaget innebär att sexuellt utnyttjande ska finnas i en normalgrad samt en grov grad (”grovt sexuellt utnyttjande”). För att brottet ska anses vara grovt anges en icke-uttömmande förteckning där särskilt beaktansvärda omständigheter anges: till exempel om handlingen har varit av en särskilt allvarlig art, om offret befunnit sig i en beroendeställning till gärningsmannen, om flera deltagit i utnyttjandet m.m.²⁶ Genom att konstruera detta nya begrepp, sexuellt utnyttjande, omfattas fler handlingar än i den gällande våldtäktsparagrafen. Detta innebär, något som Leijonhufvud föreslår, att 6 kap. 2 och 3 §§ bör tas bort eftersom de brotten innefattas i den föreslagna 6 kap. 1§.²⁷ Brottet ska fortsättningsvis vara ett uppsåtsbrott.²⁸

Att ordet ”frivilligt” används är ytterst medvetet och motiveras av Leijonhufvud med att man ska tydliggöra två saker. Den ena är att

²⁴ Leijonhufvud 2008, s. 15.

²⁵ Den ändring av år 2005 års lags 6 kap. §1 BrB som trädde ikraft 1 juli 2013 innebär att man ersatte ”hjälpöst tillstånd” med ”befinner sig i en särskilt utsatt situation”, i övrigt är paragrafen densamma.

²⁶ Leijonhufvud 2008, s. 15 f.

²⁷ Leijonhufvud 2008, s. 15.

²⁸ Leijonhufvud 2008, s. 12 och 91.

betona att det handlar om frivillighet vid gärningstillfället och att avgränsa de fall där personer förleds till sexuella handlingar. Det andra är att klargöra att "normalt" sex bygger på alla inblandade parter frivilliga delaktighet, d.v.s. markera själva viljeinriktningen. Hon vill undvika ordet "samtycke" eftersom det inte handlar om någon sorts skriftlig överenskommelse.²⁹

Leijonhufvud poängterar att lagförslaget innebär att den sexuella jämställdheten bättre tillgodoses om unga kvinnor får rätten att bestämma över sin egen sexualitet och kropp och om unga män får en tydlig norm för sitt sexuella beteende.³⁰

Förslaget är en kontrast mot den mer traditionella lagteknik som är gällande rätt. Enligt förslaget bör fokus läggas på offrets (bristande) frivillighet och detta gör att parterna får ett reellt incitament att tolka varandras inställning till de sexuella handlingarna. Genom att slopa våld, hot och otillbörligt utnyttjande av synnerligen utsatt situation som brottsrequisit blir det avgörande inte offrets tillstånd eller hur man genomför en våldtäkt. Istället poängteras att det avgörande är att sex ska vara frivilligt för att vara lagligt. Ett nej ska kunna räcka.

På detta sätt kan man kanske undvika skyddssubjektets normativa karaktär så som det konstruerats i domstolarna med dagens reglering. Istället för att som idag producera ett skyddssubjekt med öppen kropp och passiv sexualitet kan istället fokus läggas på en könsneutral bedömning, då man enbart fokuserar på frivilligheten.

4.4. Kritik mot samtyckesreglering

Det finns en omfattande kritik mot en samtyckeslagstiftning. Kritiken rör bland annat rättssäkerheten för den tilltalade då man befarar att bevisbördan skulle skjutas över på denne. Det skulle enligt kritikerna kunna bli tämligen svårt för den tilltalade att bevisa att samtycke

²⁹ Leijonhufvud 2008, s. 13.

³⁰ Leijonhufvud 2008, s. 77.

förelegat under den sexuella handlingen. I debatten har även frågor angående vad som är ett juridiskt samtycke, hur tillämpningen skulle komma att se ut etc. framkommit och många menar även att fokuseringen på offret kommer bli större än den är idag.

En av dessa kritiker som är väl värd att fästa avseende vid är Petter Asp, då hans arbete *Sex och samtycke* anmärker på just Leijonhufvuds utredning och dess slutsatser. Asp inriktar sitt arbete mer på de lagtekniska detaljerna och dess rättsdogmatik, något han kritiserar Leijonhufvud för att ha utelämnat i sin utredning³¹. Bland annat menar han att samtycke som sådant inte klart definierats och enbart är ett normativt begrepp vars innebörd måste fyllas med någonting. Dessutom måste man avgöra vad som ska vara det han valt att kalla ett "särskiljande samtycke", m.a.o. ett kvalificerat samtycke som ska utesluta ansvar för våldtäkt.³²

Asps kritik belyser tydligt problematiken med Samtyckesutredningens lagförslag. Att införa en bristande frivillighet eller ett samtycke som brottsrekvisit kan komma att innebära att domstolsbedömningarna sker med hjälp av den traditionella reglering vi idag har, alltså utifrån de faktorer som anses utesluta ett samtycke i gällande rätt. Tvärtom måste i så fall frivillighet eller samtycke definieras tydligare, och avgränsas mot vad som anses utesluta att ett särskiljande samtycke förelegat.

4.4.1. Rättssäkerhet

Många anmärkningar angående en försvagad rättssäkerhet för den tilltalade om en samtyckeslagstiftning skulle införas gjordes redan under 2000-talets början av Sexualbrottskommittén³³. Leijonhufvud bemöter de kritiska synpunkterna i sin utredning. Hon menar att rättssäkerheten för den tilltalade är väl tillgodosedd genom åklagarens

³¹ Asp 2010, s. 15.

³² Asp 2010, s. 82, 108 och 205 f.

³³ Se SOU 2001:14, s. 127 ff.

bevisbörda. Åklagaren ska uppfylla beviskraven och den tilltalade får då en s.k. förklaringsbörda. Enligt Leijonhufvud ska detta vid en ändring till samtyckesmodellen innebära att den tilltalade, om åklagaren uppfyller sin bevisbörda, ska förklara hur denne anser sig ha inhämtat erforderligt samtycke.³⁴

Det som talar för att den här sortens reglering inte omkullkastar rättssäkerheten för den tilltalade är de höga beviskrav svensk lag ställer på åklagaren. Beviskraven kvarstår, den ändring som sker är den tilltalades förklaringsbörda. Istället för att enbart erkänna, förneka, ifrågasätta offret etc. kommer förklaringsbördan innebära att fokus också hamnar på hur den tilltalade anser sig ha inhämtat ett samtycke. Det problematiska är såklart vad som ska indikera frivillighet eller samtycke och vilken uppfattningsförmåga som krävs av den tilltalade.

4.4.2. Ett ökat fokus på offret

Nils Jareborg och Sandra Friberg anser (liksom många andra) att svårigheterna med våldtäktslagstiftningen främst ligger i bevissvårigheterna. Deras slutsatser är att med en samtyckeslag kommer offret att komma än mer i fokus under rättegången och att våld eller hot fortsättningsvis spelar en viktig roll för brottet våldtäkt, särskilt vid straffvärdesbedömningar, oavsett vilken modell lagregeln utförs efter.³⁵

Det kan anses vara allmänt vedertaget att bevissvårigheterna vid våldtäkt är utmärkande för brottstypen. Ord-mot-ord-situationer är vanligt förekommande och offrets fysiska skador kan vara förhållandevis små. Att fokusera på den sexuella självbestämmanderätten är ett starkt argument för en samtyckeslagstiftning; likväl måste man ta ställning till ett eventuellt ökat fokus på offret. Är denna farhåga befogad?

³⁴ Leijonhufvud 2008, s. 83 ff.

³⁵ Jareborg & Friberg 2010, s. 91-92.

I en ord-mot-ord-situation kommer givetvis båda parterna i målet att behöva utfrågas (inför och) under rättegången. Den stora skillnaden jämfört med andra sorters brottmål är den prekära situation ett våldtäktsoffer befinner sig i inför domstolen; här klarläggs intima förhållanden och övergrepp som kränkt den sexuella självbestämmanderätten såväl som den sexuella integriteten. Offret utfrågas och uppgifter ifrågasätts. Det har rasats över frågor om klädsel, sexuella vanor etc. som ställts under rättegångar; kort sagt, det har funnits ett stort fokus på offret med den lagteknik som har använts. Genom "särskilt utsatt situation" är det i de fallen just offrets tillstånd (vid gärningstillfället) som ska klarläggas. På det sättet är, även om det verkar omöjligt att undvika helt oavsett utformning, offret i fokus även nu. Den traditionella utformningen kan alltså på intet sätt sägas vara optimal i detta avseende.

5. Det egentliga skyddsintresset

5.1. Introduktion

En synnerligen avgörande fråga blir vad straffrättens roll är eller bör vara avseende våldtäktsbrottet. Förvisso är det en skyddslagstiftning då skyddssubjektet ska slippa påtvingade sexuella handlingar, men skyddsintresset som sådant behöver definieras tydligare för att man ska förstå diskussionens kärna. För att förstå eller argumentera kring hur lagstiftningen bör se ut och hur ingripande den ska vara behöver man först precisera mer specifikt vad den avser skydda och vad premisserna är (ska vara). Kort sagt: vilket är det främsta skyddsintresset och hur skyddas det på bästa sätt genom lagstiftning?

5.2. Sexuellt självbestämmande

De huvudsakliga två konflikterna mellan Asp och Leijonhufvud synes vara just vad straffrättens roll i detta sammanhang ska vara och vad det egentliga skyddsintresset är. Asp resonerar nämligen starkt för

människors rätt till sex³⁶ medan Leijonhufvud menar att det viktigaste är att skydda människor från att bli sexuellt utnyttjade/våldtagna³⁷. Båda anser dock att den sexuella självbestämmanderätten är avgörande; dock tycks de uppfatta detta begrepp på olika sätt, vilket innebär att deras sätt att argumentera skiljer sig åt:

”Vi behöver en lag som slår fast att var och en bestämmer över sin egen kropp, och att det är den som vill utföra en sexuell handling mot den andra personen som har skyldighet att försäkra sig om att den andra också vill – annars ska han avstå. [...] Vi behöver en sexbrottslag på jämställda villkor. Om principen om varje människas rätt till sexuell integritet ska gälla måste det vara förbjudet i lag att underkasta någon en sexuell handling som den personen inte frivilligt vill utsättas för eller medverka i.”³⁸ – Leijonhufvud

”Detta gäller särskilt som sex inte uteslutande är något negativt, utan mycket väl (och kanske oftast) kan vara ett uttryck för kärlek, närhet, ömhet, spänning, stimulans osv., dvs. för något som också den som befinner sig i en utsatt position (och kanske just därför) kan vara i behov av. Här uppstår svåra avvägningar där man också måste beakta att en kriminalisering indirekt kan begränsa B:s frihet.”³⁹ – Asp

Skillnaden blir, enkelt uttryckt, att Leijonhufvud ser en slags negativ rättighet (att inte bli sexuellt utnyttjad/våldtagen) som starkast och det mest skyddsvärda, medan Asp huvudsakligen ser sex som en positiv rättighet för människor, med undantag för sexuella övergrepp. Straffrättens roll skulle enligt Leijonhufvuds synsätt behöva bli mer ingripande och utgå från offrets vilja. Asp å andra sidan menar att lagen inte ska vara för ingripande, eftersom det kan begränsa människors sexualitet. Även han sätter det sexuella självbestämmandet i centrum, dock med innebörden att självbestämmandet främst avser fria (nu lagliga) former av sex. Alltså blir termen sexuellt självbestämmande synnerligen tveeggat; dels ett argument för en lagstiftning med ett samtycke som rekvisit (och på ett sätt kanske en mer ingripande straffrätt), dels ett argument för att behålla den existerande

³⁶ Se t.ex. Asp 2010, s. 20-21, 25 och 145.

³⁷ Se t.ex. Leijonhufvud 2008, s. 75-77.

³⁸ Leijonhufvud 2008, s.77.

³⁹ Asp 2010, s. 145.

lagtekniken⁴⁰ (och en roll liknande dagens för straffrätten).

5.3. Kropp och integritet

Det Leijonhufvud och Asp gemensamt utgår ifrån, oavsett tolkning, är den sexuella självbestämmanderätten. Denna inriktar sig mycket på personers viljor, det är alltså det kognitiva som spelar avgörande och avgränsande roll inom bådas argumentationer. För att göra diskussionen än mer komplex ska ytterligare ett synsätt anläggas, nämligen det genusinriktade.

Liksom andra feministteoretiker⁴¹ menar Andersson att något som också borde betonas är skyddssubjektens kroppslighet och integritet istället enbart för vilja och självbestämmande.⁴² I hennes granskningar fann hon t.ex. att det i hovrätternas huvudsakliga bedömningar, på grund av föreställningar om sexualitet och kön, skedde en förskjutning från rekvisitet våld till offrets vilja.⁴³ Istället borde ett helhetstänkande eftersträvas, anser Andersson, för att utesluta uppdelningen mellan kropp och intellekt.⁴⁴

Hon menar också att man bör undvika att enbart diskutera kring rekvisit och hur de bör utformas som sådana. Lagstiftaren borde även diskutera och klargöra de underliggande förutsättningarna för hur man resonerar, främst avseende skyddssubjektet.⁴⁵

Andersson visar genom sitt resonemang ytterligare en sak, nämligen hur lagen praktiseras. Enligt hennes studier tydliggörs att rekvisit tycks förskjutas i rättens bedömningar, och det är intressant att tänka sig en tydligare koppling till offrets kropp och integritet snarare än dennes sexuella självbestämmande och vilja. Kanske kan det vara ett sätt att komma runt den syn på kvinnan som Andersson genom sina

⁴⁰ Dock bör det anmärkas att Asp diskuterar en viss utökning av lagrummet, t.ex. en kriminalisering av medveten oaktsamhet, se Asp 2010, s. 193-194.

⁴¹ Se t.ex. Lacey 1998, s. 111 ff.

⁴² Andersson 2004, s. 272.

⁴³ Andersson 2004, s. 270.

⁴⁴ Andersson 2004, s. 272.

⁴⁵ Andersson 2004, s. 272-273.

diskursanalyser visat existerar åtminstone i hovrätterna. Även om detta synsätt på intet sätt klargör hur lagen bör se ut, visar det på flera olika dimensioner en lag påverkar och att det kan finnas anledning att ifrågasätta mer än vad som görs i t.ex. debatten om samtycke. Skyddsintresset bör kanske vara något annat än den sexuella självbestämmanderätten, våldtäktsbrottet bör kanske avse kropp och integritet snarare än självbestämmande och vilja.

6. Samhället idag

6.1. Introduktion

Givetvis är det en fåfång idé att försöka ge en *heltäckande* bild av samhället kring sexualbrott; istället kommer det att i det här avsnittet presenteras viss statistik, en del praxis och artiklar för att skapa en *uppfattning* om verkligheten.

6.2. Statistik

6.2.1. Om statistik

Statistik kan (och bör) alltid problematiseras och ifrågasättas. Angående den statistik som här framförs kan följande sägas:

För att läsa anmälnings- och kriminalstatistik behövs onekligen vissa förkunskaper. BRÅ har utgett vissa riktlinjer, för att förklara hur man bör se på statistik och vilka faktorer som kan spela in för att i vissa fall ge ett något missvisande resultat.⁴⁶

Angående våldtäktsstatistik sägs bl.a. att mörkertalet ⁴⁷ för anmälningsstatistiken antagligen är mycket stort. BRÅ påtalar också att det inte finns säkra kunskaper om den faktiska brottsutvecklingen.⁴⁸

Dessutom är sexualbrotten, generellt sett, fortfarande brott med en låg

⁴⁶ BRÅ 1993, s. 63-64.

⁴⁷ Detta gäller antagligen främst de våldtäkter som begås inom det privata, där gärningsmannen är bekant med offret.

⁴⁸ BRÅ, 1993, s. 63-64.

anmälningsfrekvens; enligt NTU:s⁴⁹ undersökning år 2011 anmäldes endast 23% av dem.⁵⁰

Statistik kan alltså inte läggas till grund för att visa den faktiska verkligheten. Däremot kan den användas för att utläsa vissa tendenser och utvecklingar som har skett och sker i Sverige.

6.2.2. Våldtäktsstatistik

Här ska viss statistik redovisas och kort analyseras för att på så sätt utläsa hur främst anmälningsstatistiken samt viss kriminalstatistik beträffande våldtäktsbrottet ser ut.

Inledningsvis kan nämnas att under år 2008 gjorde organisationen Amnesty International en omfattande enkätundersökning i Sverige (med totalt 2626 inlämnade svar) för att göra en attitydundersökning angående våldtäkter. Även om Amnesty själva tillstår att undersökningen inte var en vetenskaplig studie⁵¹ kan man utläsa just tendenser och attityder genom svaren. Bl.a. angavs:

”Över 96% av de tillfrågade anser att våldtäkt är ett stort eller ganska stort problem i Sverige.
Över 62% av de svarande uppger att de hyser litet förtroende eller inget förtroende alls för det svenska rättsväsendet vad gäller våldtäktsoffers möjlighet att få rättvisa.”⁵²

Enligt attitydundersökningen ses våldtäkt som ett problem och den visar på ett lågt förtroende för rättsväsendet. Vari grundas dessa uppfattningar?

För det första har anmälda våldtäkter har ökat stadigt under de senaste tio åren. Ökningen av anmälningar kan bero på olika faktorer, främst anges en ökad anmälningsbenägenhet och den utvidgning av

⁴⁹ Nationella trygghetsundersökningen.

⁵⁰ *Våldtäkt & sexualbrott*, BRÅ. 2013.

⁵¹ T.ex. valdes inte personer ut för att representera hela samhället, enkäten i sig var enkelt utformad etc., jmf Amnesty International 2008, s. 7 f.

⁵² Amnesty International 2008, s. 5.

våldtäktsbrottet⁵³ som skedde genom år 2005 års lagändring vara de främsta skälen.⁵⁴ BRÅ anger dock att minskningen från andra mildare former av sexualbrott till våldtäkt (genom omrubricering) inte motsvarar ökningen av anmälda våldtäkter.⁵⁵

Anmälningarna har under 2000-talet ökat relativt kontinuerligt. Om man räknar in de anmälningar som gällde sexuellt utnyttjande under våldtäkt (innan lagändringen) för år 2004 visar detta att ca 2600 anmälningar gjordes. Det antalet (ca 2600 st.) kan jämföras med det antal anmälningar om våldtäkt (3787st.) som gjordes år 2005. Denna ökning kan också urskiljas genom se att år 2006 gjordes 3062 anmälningar kontra de 4754 anmälningar gjordes år 2007.⁵⁶ År 2012 gjordes 6320 anmälningar om våldtäkt.⁵⁷

För det andra är det anmärkningsvärt att en stor ökning av våldtäkter sker mellan nyligen bekanta⁵⁸. Leijonhufvud menar att det är inom denna (nya) kategori den största ökningen tycks ha skett och det främst rör dating-våldtäkter, våldtäkter i samband med efterfester etc. vilket även BRÅ:s undersökningar ger stöd för.⁵⁹ I BRÅ:s rapport ser man övrig anmälningsökning som en effekt av ändrad lagstiftning och en större anmälningsbenägenhet. Dock reserverar man sig för att ange detta som skäl för de våldtäkter som sker mellan nyligen bekanta, istället anser man det troligt att de faktiska våldtäkterna i denna kategori ökar. Det har även skett en stor ökning av anmälda våldtäkter med flera gärningsmän (gruppvåldtäkter), även om den största gruppen bakom anmälningsökningen består av mindre grova våldtäkter, sett till tillvägagångssätt och offrets skador.⁶⁰

⁵³ I och med ändringarna kunde en del fall av t.ex. sexuellt utnyttjande och sexuellt tvång att omrubriceras till våldtäkt.

⁵⁴ *Våldtäkt & sexualbrott*, BRÅ. 2013.

⁵⁵ *Våldtäkt & sexualbrott*, BRÅ. 2013.

⁵⁶ Leijonhufvud 2008, s. 32.

⁵⁷ *Våldtäkt & sexualbrott*, BRÅ 2013.

⁵⁸ Gärningsman och offer är inte bekanta sedan tidigare, utan har nyligen träffats.

⁵⁹ Leijonhufvud 2008 s. 34, jmf "mycket ytligt bekant" BRÅ Rapport 2008:13 s. 8-9.

⁶⁰ BRÅ Rapport 2008:13 s. 8.

Avseende könsfördelningen var år 2010 98% av gärningsmän vid anmälda våldtäkter män och 2% kvinnor, samtidigt som 96% av offren var kvinnor och 4% män.⁶¹ Enligt NTU finns antagligen ett stort mörkertal, som snedvrider fördelningen, avseende kvinnliga gärningsmän, något man ser genom att jämföra NTU med kriminalstatistik för samma perioder.⁶²

För det tredje kan påtalas att åtalsfrekvensen under 2000-talet har varit ca 10-12%, räknat utifrån antal anmälda våldtäkter som någon gång leder till åtal. Lagföringsstatistik visar att trots den stora ökningen av anmälda våldtäkter dömdes år 2005 endast 216 personer⁶³ för våldtäkt och 227 personer år 2006.⁶⁴

Oavsett om det är våldtäkter som sådana eller anmälningarna som ökar kan man med säkerhet utläsa att åldrarna på gärningsmän och offer sjunkit, både enligt kriminalstatistiken och NTU. Unga män och kvinnor dominerar som gärningsmän respektive våldtäktsoffer.⁶⁵ Dock visar statistik att andelen ungdomar mellan 15 och 20 år misstänkta för sexualbrott inte förändrats nämnvärt mellan år 2008 och 2010.⁶⁶ Även om det statistiskt sett inte skett en procentuell ökning av våldtäkter begångna av ungdomar innebär dock det, på grund av de generellt ökade anmälningarna, fler anmälningar per procent.

Varför sker denna förskjutning, med yngre gärningsmän och offer?

⁶¹ *Våldtäkt & sexualbrott*, BRÅ 2013.

⁶² "Sexualbrott" *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*, BRÅ 2012, s.123.

⁶³ Ang. "personer", de dömda var alla män både år 2005 och år 2006.

⁶⁴ Leijonhufvud 2008, s. 42 f.

⁶⁵ *Våldtäkt & sexualbrott*, BRÅ 2013 och "Sexualbrott" *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*, BRÅ 2012, s. 109.

⁶⁶ "Sexualbrott" *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*, BRÅ 2012, s. 121.

6.3. Synen på sex – ungdomar

6.3.1. Domstolspraxis

Med tanke på den stora ökning av anmälda våldtäkter som skett med både unga gärningsmän och unga offer⁶⁷, och med tanke på ett antal större samhällseliga debatter angående våldtäktsdomar ska här också kort redovisas för viss domstolspraxis, som antyder att domstolarnas synsätt⁶⁸ möjligtvis förändrats.

I ett känt hovrättsfall som nyligen avgjordes angavs i domskälen:

"De uppgifter som X har lämnat har visserligen varit nedsättande för Y:s anseende. Det går dock inte att bortse från det förhållandet att det inom *inte alltför snäva kretsar av befolkningen med tiden har blivit alltmer socialt accepterat att vara mycket öppen och utåtriktad avseende sina sexuella vanor* [min kursivering]. I linje med att härskande etiska och sociala värderingar ska utgöra utgångspunkten vid bedömningen av en kränkingsersättnings storlek bör detta förhållande ges ett inte obetydligt genomslag vid hovrättens prövning."⁶⁹

Visserligen avsåg inte fallet våldtäkt, utan handlade om skadeståndet till en ung kvinna⁷⁰ som smygfilmats av sin pojkvän, som efter det att hon gjorde slut publicerade filmen på flera olika porrsidor. Hovrätten sänkte med denna motivering den av tingsrätten utdömda kränkingsersättningen från 130 000 kr till 25 000 kr.⁷¹

I det mycket uppmärksammade s.k. Jordbrofallet⁷² hade en ung kvinna⁷³ rymt från ett behandlingshem några dagar tidigare då hon plockades upp av tre män som förde henne till en lägenhet där de genomförde samlag med henne och filmade det. Kvinnan led bl.a. av

⁶⁷ Här avses med "unga" personer från femton upp till tjugo år.

⁶⁸ Observera att syftet med detta avsnitt inte är att avgöra om avgörandena varit "rätt" eller "fel", utan enbart är en studie i domstolarnas synsätt angående sex och/eller sexualbrott.

⁶⁹ H Göta, mål T 107-13, s. 6.

⁷⁰ Då 18 år.

⁷¹ Clasö 2013, Dagens Juridik.

⁷² H Svea B 5763-05.

⁷³ Då 15 år.

sömn- och näringsbrist. Under rättegången utreddes bl.a. om hon befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd⁷⁴, vilket varken tingsrätten eller hovrätten ansåg. Hovrätten ansåg att kvinnan befunnit sig i en mycket utsatt situation och att männen agerat hänsynslöst, men att hon inte kunde anses ha varit i ett hjälplöst tillstånd. Tingsrätten påpekade dock i sin dom *"att situationen hade varit annorlunda om lagstiftningen hade varit baserad på ett krav på samtycke. I en sådan situation hade förmodligen (J) och (T) dömts för våldtäkt"*⁷⁵

Ett annat känt fall som omdebatterats är det s.k. Tenstafallet⁷⁶, som bedömdes enligt den äldre lagstiftningen⁷⁷.

Under en lägenhetsfest hade den femtonåriga flickan samlag med fyra unga män efter varandra. Tingsrätten fällde dem, då den ansåg det vara bevisat att de unga männen bestämt att de skulle "turas om" med den unga kvinnan och att de stod på kö för detta. Hovrätten ändrade tingsrättens dom. Den ansåg bland annat att det inte var bevisat att de unga männen haft en brottsplan, och angav t.ex. att den inte kunde *"dra några säkra slutsatser kring hur stämningen varit på festen"*.⁷⁸

"Det har vidare från försvarets sida pekats på att hon enligt förundersökningsprotokollet till den kille som hon hade det första samlaget med skulle ha sagt att hon tyckte om sex och att X, som då var i samma rum, kunde ha hört detta."⁷⁹

6.3.2. Polisens bild

För att se klart på problematiken kan man inte stirra sig blind på statistik, praxis, legaldefinitioner etc. Den verklighet man försöker reglera bör ses ur fler perspektiv än enbart juristers och därför kommer jag behandla och återge ett antal icke-juridiska källor, nu i ett

⁷⁴ D.v.s. innan ändringen den 1 juli år 2013, då "hjälpöst tillstånd" ännu ej ersatts av "synnerligen utsatt position", jmf kapitel 2.2.

⁷⁵ H Svea B 5763-05.

⁷⁶ H Svea B 1889-13.

⁷⁷ D.v.s. innan ändringen den 1 juli år 2013, vilket innebar t.ex. "hjälpöst tillstånd" istället för "synnerligen utsatt position", jmf kapitel 2.2.

⁷⁸ H Svea, B 6426/13 s. 22.

⁷⁹ H Svea, B 6426/13, s. 20.

försök att klargöra en annan yrkeskårs syn på vad som förändrats bland unga; polisernas.

I år (november) publicerade DN⁸⁰ en artikel där bl.a. två poliser från Stockholmspolisen, stationerade i Söderort, intervjuades. Polisernas beskrivningar vittnade om en ny, kyligare syn på sexualbrotten bland ungdomar i distriktet och pekade även på att gråzonerna mellan som är brottsligt och vad som inte är det verkar ha ökat mer och mer. De beskrev en råare attityd till sexbrott bland ungdomar:

”Att 10–15 tonårskillar samtidigt förgriper sig på en tonårstjej är inte längre ett ovanligt ärende, utan händelser som polisanmäls ett par gånger i månaden.”⁸¹

De uppgav även att fler våldtäktsbrott anmäls och att fler av de anmälningarna rör gruppvåldtäkter. Sammantaget kände de ett obehag inför de attityder och mönster som växt fram, något de tidigare aldrig upplevt.⁸²

Artikeln fick, förutom stor uppmärksamhet, som effekt att även andra poliser, i andra distrikt⁸³, uttalade sig om samma ämne. T.ex. Umeåpolisens ungdomsenhet ger en överensstämmande bild av attityder som återfinns även där.

”Ofta är förövarna inte mer än 15-16 år gamla, och ibland ser vi nästintill sadistiskt våld i samband med sexet.”⁸⁴

Umeåpolisens uppfattning är att ungdomars gränser förskjutits och fortsätter förskjutas.⁸⁵

⁸⁰ Dagens Nyheter.

⁸¹ By 2013, Dagens Nyheter.

⁸² By 2013, Dagens Nyheter.

⁸³ Här redovisas även uttalanden av Göteborgspolisen och Umeåpolisens.

⁸⁴ Isaksson 2013, Västerbottens-Kuriren.

⁸⁵ Isaksson 2013, Västerbottens-Kuriren.

Länskriminalpolisen i Göteborg ser också förändrade attityder bland unga. De anger att många av de offer de möter i sitt arbete inte inser att det de blivit utsatta för är våldtäkt. Även här anges ungdomar ha en låg uppfattning om vad som är olagligt sex, t.ex. anges unga killar tro att lovlighetsåldern femton enbart gäller samlag⁸⁶ och att våldtäkt endast är samlag och våld.⁸⁷

6.4. "Tjat-sex"

Något som tas upp som ett ökande problem av alla de intervjuade poliserna är "tjat-sex". Det handlar om fall där unga gärningsmän tjarar fram en sexuell handling av minst lika unga offer.

"[det finns] flera mönster och inslag som ständigt återkommer i de ärenden de utreder. Ett av de grundläggande är att det handlar om att killarna – med hjälp av nedbrytande frågor, påståenden och hot – "tjarar" till sig olika typer av sex. När det väl händer finns det alltid någon som tar bilder eller filmer, vilket leder till nya hot om att man tänker sprida bilderna vidare om flickan inte ställer upp igen eller om hon berättar för någon vuxen."⁸⁸

Göteborgspolisen ser samma utveckling och anser att det blir allt vanligare att unga män tjarar till sig sex från unga kvinnor, vilka uppfattar sig vara tvungna att gå med på det. T.ex. berättar de om fall där de inblandade ibland är så pass unga som tretton år och killar tjarar eller tvingar flickor att utföra oralsex på dem på t.ex. skoltoaletter.⁸⁹

Något framförallt Stockholmspoliserna också tar upp som ett vanligt förekommande är att de unga kvinnor vilka utsatts för "tjat-sex" listas hos förövarna som "orre"⁹⁰. "Orre" är enligt poliserna en beteckning bland ungdomar för en "villig tjej" och dennes nummer skickas sedan av förövaren runt till andra unga män.

⁸⁶ Här avses vaginalt samlag.

⁸⁷ Ekmark 2013, Göteborgs-Posten.

⁸⁸ By 2013, Dagens nyheter.

⁸⁹ Ekmark 2013, Göteborgs-Posten.

⁹⁰ Beteckningen "orre" omnämns även i Tenstafallet, som exempel uttryckte offret en oro inför att bli benämnd just "orre", se H Svea B 1889-13 s. 20 och 29.

”Inställningen är att en tjej som betraktas som en ”orre” behöver man inte visa någon respekt för.

Här ska slutligen återigen påtalas ungdomarnas ålder, enligt poliserna från tretton år och uppåt.

7. Analys

Det är förståeligt att våldtäkt är något det forskas och debatteras intensivt om. Regleringen av våldtäkt är bevisligen problematisk, särskilt vad det gäller bevisfrågor och kanske är det just detta som fått så många att forska om det. Dessutom är det, om inte det mest, så i alla fall ett av de mest kränkande brotten.

Den lagteknik som idag använts kan och har på många sätt kritiserats. Ord-mot-ord-situationer är vanligt förekommande, bevissvårigheterna erkända och genom krav på våld/tvång eller otillbörligt utnyttjande av offrets särskilt utsatta situation faller en hel del abnorma handlingar och beteenden utanför lagrummet. Andersson fann i sin undersökning att offrets sexuella integritet ofta avgränsades genom dennes avböjande eller motstånd⁹¹, vilket tycks vara en av de normer som skapats i och med den lagteknik som är gällande rätt. Ett nej räcker inte: det krävs något mer.

Ett kvinnligt skyddssubjekt med öppen kropp och passiv sexualitet har enligt Andersson till viss del skapats i praxis⁹². Könsneutraliteten borde eftersträvas, bl.a. för att minska mörkertalet vid våldtäkter utförda av kvinnliga gärningsmän⁹³ vilket säkerligen till viss del beror på denna (inskränkande) syn. En öppen kropp och passiv sexualitet borde inte vara den syn rätten har angående våldtäktsoffer då det känns direkt hämmande och förlegat med tanke på den feministrörelse och jämställdhetskamp som bedrivs i Sverige. Är det möjligtvis mer än en tillfällighet att i stort sett alla samtyckesförespråkare är kvinnor, medan kritikerna ofta är män?

⁹¹ Se kapitel 3.2., s. 10

⁹² Se kapitel 3.2., s. 10-11

⁹³ Se kapitel 6.2.2., s. 24

Anmälningarna har ökat kraftigt medan åtalsfrekvensen samt lagföringarna inte alls har haft samma utveckling⁹⁴. Dessutom sjunker åldrarna på såväl gärningsmän som offer, samtidigt som det finns tydliga indikationer på att synen på sexualitet bland unga förvrängts. Uttryck som "orre"⁹⁵ återkommer i polisutredningar såväl som domar, och begrepp så som "tjat-sex" är inte längre något ovanligt. Att många ungdomar idag inte vet vad som är brottsligt, eller anser att tjejer man kan tjata till sig sex ifrån kan förmedlas vidare till andra är naturligtvis alarmerande. Den normskapande effekten lagstiftningen har idag verkar inte inom denna grupp resultera i en sund syn på vad en sexuell samvaro är.

Det är idag inte olagligt att "tjata" till sig sex, om personen är över femton år. Samtidigt känns det problematiskt att argumentera för den sexuella självbestämmanderätten så som Asp gör⁹⁶, vilket i praktiken innebär att tonåringar förväntas ta självständiga och rationella beslut under påtryckningar. Det kan inte anses vara rimligt att ungdomar från femton år ska kunna fatta "rätt" beslut angående sex, opåverkade av personers i deras direkta närvaro påtryckningar. Även om det inte diskuteras inom den juridiska debatten borde rimligtvis "gruppptryck" och "dålig självkänsla" vara faktorer som omnämns i samband med ungdomar från femton till tjugo år. Här uppstår onekligen ett dilemma, när ungdomar förväntas tänka och agera som vuxna av såväl lagen som rätten, om situationen inte bevisligen innefattas i lagrummets bild av vad en våldtäkt är. Med tanke på att lovlighetsåldern i Sverige är femton år borde man se även till just ungdomar och deras förutsättningar, om man inte borde måna särskilt om dem. De kan (och bör) trots allt ses som mer utsatta och borde just därför särskilt uppmärksammas vid normregleringar, vilket straffrätten roll också kan ses som.

⁹⁴ Se kapitel 6.2.2., s. 22-25

⁹⁵ Se kapitel 6.4 och not. 93, s. 29

⁹⁶ Se kapitel 5.2.

Lacey pekar på att rätten står i förbindelse med och påverkas av bl.a. djupare sociala krafter, att det bakom alla rättsliga konstruktioner finns antaganden eller föreställningar om t.ex. kön och påminner om att rätten påverkas av dagens värderingar⁹⁷. I praxis kan man urskilja en förändrad syn på enskildas sexuella vanor, då rätten bl.a. uttryckt att sexuallivet är mindre privat än tidigare. Det känns en aning verklighetsfrämmande med ett sådant uttalande, då det fallet gällde en arton år gammal kvinna som ska (ofrivilligt) leva med just en del av sitt sexualliv fullt tillgängligt för allmänheten på diverse porrsidor. Om det är så rätten ser på ungdomar såväl som på privatlivet i Sverige generellt är även det alarmerande. Dessutom beskriver återgivna poliser att det blir allt vanligare att sexuella övergrepp filmas eller fotograferas för att sedan användas som utpressningsmaterial. I skenet av det känns hovrättens uttalande än mer förödande.

Skyddsintresset är enligt Leijonhufvud såväl som Petter Asp den sexuella självbestämmanderätten. Andersson menar att man även borde fokusera på kropp och integritet. Angående självbestämmanderätten anser Asp att rätten till sex ska väga tungt, medan Leijonhufvud vill se ett utökat skydd genom en lagreglering med "frivillighet" som rekvisit och en stark betoning på parternas samtycke till sex. Asp vill inte se en paternalistisk straffrätt som ingriper alltför långtgående i människors privatliv, Leijonhufvud förespråkar på sätt och vis just det: en mer långtgående reglering. Angående kropp och integritet är det intressant att tänka sig en reglering som inte syftar så mycket till vad någon vill eller samtycker till som till vilka gränser (fysiskt) det "naturligt" finns. Genom det hade man kunnat undvika de ibland kränkande frågor angående offrets vilja och viljeuttryck som ofta ställs, för att istället se till den sexuella integritet man innehar bara genom sin kropp. En kropp ska inte anses vara "öppen" bara för att den är av visst kön; en kropp bör tillerkännas en sexuell integritet per se,

⁹⁷ Se kapitel 3.1.

den ska inte heller behöva avgränsas genom ett visst handlande av personen ifråga.

Straffrättens roll avseende detta område anses i grunden vara att skydda människor från påtvingade sexuella handlingar. Givetvis är detta lätt att definiera i teorin och svårt att omsätta i praktiken, vilket det finns flera exempel på i gällande rätt. Det kan tyckas svårt att ändra våldtäktsparagrafen för att omfatta ännu mer än den gör idag. Det finns då risk för en urvattning av begreppet "våldtäkt", vilket inte skulle vara önskvärt av olika anledningar⁹⁸. Men bör straffrätten låsa sig vid ett begrepp, istället för att moderniseras för att bäst värna om dess skyddsintresse? Leijonhufvuds förslag⁹⁹ innebär att brottet kommer att kallas "sexuellt utnyttjande" generellt, men att de fall där även våld eller tvång utövats gemensamt ska rubriceras som "våldtäkt". Här är ett förslag vilket, istället för att urvattna begreppet, låter det ha kvar sin innebörd men samtidigt kan kriminalisera en hel del abnormal handlingar som idag faller utanför. På många sätt anser jag det vara ett bra förslag. Med tanke på ungdomars situation och attityder skapar bevisligen straffrätten idag inte sunda normer angående sexualitet. Att lagstifta om att sex ska vara en frivillig handling för alla inblandade kan inte anses vara särskilt kontroversiellt i egentlig mening, då bristande frivillighet redan nu ofta är straffbart enligt andra lagrum än BrB 6 kap. 1§. Men det känns påkallat att betona just frivilligheten tydligare, att göra den mer central, samtidigt som varje människa tydligare borde tillerkännas en okränkbar sexuell integritet. Genom en lagstiftning som bygger på just frivillighet kan en ny norm skapas, en norm som ger personer förutsättningar att kunna ta friare beslut genom att ett nej betyder nej och att det bör respekteras för att undvika att begå en brottslig handling.

⁹⁸ Med tanke på bl.a. legalitetsprincipen men framförallt våldtäktsoffren, då brottet kanske inte skulle generellt sett ses som lika "allvarligt", oavsett omständigheterna från fall till fall.

⁹⁹ Se kapitel 4.3.1., s. 14

Dock ska kritiken mot en samtyckesbaserad lagstiftning inte förringas. Givetvis kommer avgränsningsproblem att få analyseras och granskas. Detta är dock inget oöverstigligt hinder, det görs t.ex. inför alla nya lagar. Förvisso kommer ett visst fokus onekligen ligga på offret under rättegången, samtidigt tillerkänns offrets vilja en större betydelse. Troligtvis kommer bevissvårigheterna att kvarstå, om än i en annan form. Detta är inte heller ett argument för att inte ändra lagen, så det idag finns samma problem, om än avseende andra omständigheter. Ett exempel kan vara den svenska sexköpslagen, vilken bevisligen haft en normerande roll och idag anses vara föredömlig även på andra håll i världen. Att någonting är nytt innebär inte att alla lagtekniska såväl som praktiska problem löses, men de av lagstiftaren givna signalers effekt bör inte underskattas.

Som Asp påpekat är samtycke eller frivillighet begrepp som måste fyllas med normer och det är just här det finns en möjlighet att förändra såväl synen på sexuell integritet som synen på sexualitet (företrädesvis) bland ungdomar. Förändringarna som skett i samhället och en hel del av de normer som idag återfinns där återspeglas i nuläget inte i svensk våldtäktslagstiftning. Det kan ifrågasättas om det inte enbart är ett utslag av konservatism att behålla begreppet våldtäkt av tradition då syftet med lagregeln är att reglera just verkliga förhållanden. Lagen bör aldrig vara autonom eller statisk, istället borde den eftersträva att i takt med samhällsutvecklingen anpassas efter (eller helst med) den för att få en reell betydelse.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur:

Andersson, Ulrika, *Hans (ord) eller hennes?: en könsteoretisk analys av straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp*, 1. uppl., Bokbox, Diss. Lund : Univ., 2004, Lund, 2004

Asp, Petter, *Sex & samtycke*, Iustus, Uppsala, 2010

Jareborg, Nils & Friberg, Sandra, *Brotten mot person och förmögensbrotten*, Iustus, Uppsala, 2010

Leijonhufvud, Madeleine, *Samtyckesutredningen: lagskydd för den sexuella integriteten*, Thomson, Stockholm, 2008

Monica Burman, *Straffrätt och mäns våld mot kvinnor. Om straffrättens förmåga att producera jämställdhet*, 2007, Uppsala, Iustus Förlag AB

Nicola Lacey, *Unspeakable subjects. Feminist essays in legal and social theory*, Hart publishing, Oxford, 1998

Offentligt tryck:

Myndighetspublikationer

BRÅ Rapport 2008:13

BRÅ, *Konsten att läsa statistik om brott och brottslingar*, 1993,
(Utarbetad av Monika Olsson och Jan Ahlberg i samarbete med Torbjörn Israelsson)

Förarbeten

Prop. 2012/13:111 s. 112

Prop. 2004/05:45

SOU 2001:14

Rättsfall:

NJA 1997 s. 538

Göta hovrätt, mål T 107-13

Svea hovrätt, mål B 5763-05

Svea hovrätt, mål B 5763-05

Svea hovrätt, mål B 6426-13

Elektroniska källor:

Grände, Josefin, *Våldtäkt*. UMO. Hämtad den 5 januari 2014 från:

<http://www.umo.se/Vald--krankningar/Sexuella-overgrepp/Valdtakt/>

Var går gränsen? En attitydundersökning om våldtäkt. Amnesty

International. Publicerad den 29 april 2008. Hämtad den 5 januari 2014

från:

<http://www.amnesty.se/upload/files/2011/05/04/Valdtakt->

[Var%20gar%20gransen-En%20attitydundersokning%20om%20valdtakt-Amnesty.pdf](http://www.amnesty.se/upload/files/2011/05/04/Valdtakt-Var%20gar%20gransen-En%20attitydundersokning%20om%20valdtakt-Amnesty.pdf)

Myndighetspublikationer

Våldtäkt & sexualbrott, BRÅ. 2013. Hämtad den 5 januari 2014 från:

<http://www.bra.se/bra/brott--statistik/valdtakt-och-sexualbrott.html>

"Sexualbrott" *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*, BRÅ. Publicerad den 14 december 2012. Hämtad den 6 januari 2014 från:

<http://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d21800052648/1360329845245/05+Sexualbrott.pdf>

Artiklar

Clasö, Eva, *Rejält sänkt skadestånd för uthängd flicka – "alltmer accepterat att vara öppen med sina sexvanor"*. Dagens juridik. Publicerad den 21 oktober 2013. Hämtad den 5 januari 2014 från:

<http://www.dagensjuridik.se/2013/10/rejalt-sankt-skadestand-uthangd-flicka>

By, Ulrika, *Råare attityd till sexbrott bland unga*. Dagens nyheter. Publicerad den 27 november 2013. Hämtad den 6 januari 2014 från:

<http://www.dn.se/sthlm/raare-attityd-till-sexbrott-bland-unga/>

Isaksson, Josefin, *Råare sexövergrepp bland Umeås unga*. Västerbottens-Kuriren. Publicerad och uppdaterad den 4 december år 2013. Hämtad den 5 januari 2014 från:

<http://www.vk.se/1052457/unga-har-raare-sex>

Ekmark, Malin, *Råare attityd till sex bland unga*. Göteborgs-Posten. Publicerad och uppdaterad den 27 november 2013. Hämtad den 6 januari 2014 från:

<http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.2191908-raare-attityd-till-sex-bland-unga>